

Beke Manó

(Pápa, 1862. április 24. – Budapest, 1946. június 27.) matematikus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Az ELTE Bölcsészettudományi Kar egykori dékánja. Algebrával, differenciálegyenletekkel és a Bolyai-féle geometriával foglalkozott.

A Bolyai János Matematikai Társulat 1951 óta évente Beke Manó-emlékdíjjal jutalmazza a matematika legjobb népszerűsítőit.

Életpályája:

Középiskoláit a pápai bencés gimnáziumban és a bp.-i VI. kerületi állami főreáliskolában végezte, a bp.-i tudományegyetemen (1879–1882), a göttingeni egyetemen (1882–1883), a József Műegyetemen tanult (1879–1882), Budapesten matematika–fizika szakos tanári okl. (1883) és bölcsészdoktori okl. szerzett (1884), majd a göttingeni egyetemen mint állami ösztöndíjas a matematikatanítás kérdéseit tanulmányozta (1892–1893), magántanári képesítést szerzett (1896). Az MTA tagja (1.: 1914. máj. 7.; kizárták: 1920. ápr. 19.; tagsága helyreállítva: 1945. ápr. 26.).

A bp.-i V. kerületi Markó utcai főreáliskola próbaéves (1883–1884), helyettes (1884–1886), majd r. tanára (1886–1895), az egyetemi tanárképző intézet gyakorló főgimnáziumának r. tanára (1895–1900). A Budapesti Kereskedelmi Akadémián a matematika előadó tanára (1888-tól), a bp.-i tudományegyetem magántanára (1896-tól), a matematika ny. r. tanára (1900–1922); közben a Bölcsészettudományi Kar dékánja (1911–1912). A Tanácsköztársaság bukása után fegyelmi eljárást indítottak ellene (1919), tanszékétől és nyugdíjától megfosztották (1922; a nyugdíját még ebben az évben visszakapta; a II. vh. után a Pázmány Péter Tudományegyetem és az MTA is rehabilitálta: 1945). A bp.-i Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. matematikai, természettudományi és technikai szakértője (1922–1939)

Tudományos munkássága:

Vezető szerepet játszott a magyarországi matematikatanítási reformtörekvésekben; szorgalmazta a nők felsőfokú tanulási lehetőségeinek megteremtését, portrét írt Szofja Kovalevszkajáról a világon az első női egyetemi tanárról. A II. tanügyi kongresszus titkára (1896), a római (1908), a cambridge-i matematikai kongresszus (1912), a párizsi matematika-tanítási konferencia résztvevője (1914). Ő készítette el a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a középiskolák állapotáról az Országgyűlés elé terjesztett jelentéseit (1886-1896). Tudományos

munkássága elsősorban algebrai és geometriai kérdésekre terjedt ki; nemzetközileg is figyelmet keltettek a lineáris differenciálegyenletek ún. reducibilitására vonatkozó eredményei. Széles körben használt matematika-tankönyveket írt.

Főbb művei:

- A Taylor-sor maradék tagja (Budapest, 1903)
- Egy középérték (Mathematikai és Fizikai Lapok, 1903)
- A lineáris differenciálegyenlet alapegyenletéről. (Mathematikai és Fizikai Lapok, 1905)
- A függvény elméletéhez (Mathematikai és Fizikai Lapok, 1906)
- A Cauchy-féle integráltételek. (Mathematikai és Fizikai Lapok, 1906)
- Bevezetés a felsőbb mennyiségtanba (Budapest, 1907)
- A kapcsolástanhoz (Mathematikai és Fizikai Lapok, 1907)
- A körtanhoz (Mathematikai és Fizikai Lapok, 1907)
- Bevezetés a differenciál- és integrálszámításba (Budapest, 1908, 2. kiadás: 1920, 3. átdolgozott kiadás: 1965, 4. kiadás: 1967)
- Differenciál- és integrálszámítás I-II. (Budapest, 1910-16)
- Determinánsok (Term. és Techn. 1915)
- Determinánsok (Budapest, 1925)
- Analytikai geometria (Budapest, 1926)
- A véletlen a természettudományokban (Budapest, 1927)
- Über mathematische Begabung (Leipzig, 1933)
- Adalék a térbeli görbék elméletéhez. (Budapest, 1938)
- Transzverzális és ortogonális (Budapest, 1938)
- Egy differenciális függvényegyenlet (Budapest, 1941)

Emlékezete:

A Bolyai János Matematikai Társulat 1951 óta évente Beke Manó- emlékdíjjal jutalmazza a matematika legjobb népszerűsítőit.

